

IDRÆTSHØJSKOLERNES VILKÅR OG UDVIKLING

Status på de danske idræetshøjskoler i 2016

Notat / August 2016

Jonna Toft

Idrættens
Analyseinstitut

Titel

Idrættshøjskolernes vilkår og udvikling

Forfatter

Jonna Toft, Periskop

Layout

Idrættens Analyseinstitut

Forsidefoto

Gymnastik- og Idrættshøjskolen ved Viborg

Udgave

1 udgave, København, august 2016

Pris

Rapporten kan downloades gratis i vidensbanken på www.idan.dk

ISBN

978-87-93375-56-7

Udgiver

Idrættens Analyseinstitut

Kanonbådsvej 4A

DK-1437 København K

T: +45 3266 1030

E: idan@idan.dk

W: www.idan.dk

Gengivelse af denne rapport er tilladt med tydelig kildehenvisning.

IDRÆTSHØJSKOLERNES VILKÅR OG UDVIKLING

Indhold

Indledning.....	5
Baggrund - antal skoler og elever	6
Antal skoler.....	6
Elevsøgning	6
Stigende antal årselever - og så et fald	7
Internationale elever og flygtninge	8
Idrætshøjskoler i forhold til andre højskole typer.....	10
Økonomiske nøgletal	12
Beskedne overskud	13
Konsolidering: Egenkapitalen vokser	14
Aktiviteter på idrætshøjskolerne	16
Fra holdsport til outdoor, fitness og styrketræning	16
Studieforberedende forløb.....	16
Mange forskellige anerkendte kurser og forløb.....	17
Fra højskoleelev til foreningsleder eller -træner (?).....	18
Konkurrence på pris, fagudbud og personligheder.....	19
Lokalområdet - idrætshøjskolen som en lokal oplevelsesudbyder	20
Udfordringer og perspektiver	21
Færre unge og besparelser	22
Undervisningstid gives fri	22
Nye målgrupper	23
Større politisk anerkendelse	23
 Bilag 1: Idrætshøjskolernes kurser og uddannelser i samarbejde med DIF eller DGI	25

Indledning

Idrætshøjskolerne har traditionelt spillet en stor rolle for udviklingen i dansk idræt. De fleste idrætshøjskoler er relativt gamle institutioner, ofte med tradition for bestemte idrætsgrene og en vis historisk tilknytning til en af idrættens hovedorganisationer. Traditionelt har det været sådan, at unge på idrætshøjskolerne blev uddannet som trænere, instruktører og idrætsledere, og efter opholdet ydede en del af kursisterne en indsats i foreningsidrætten dér, hvor de bosatte sig.

Højskolerne har gennem tiden også fungeret som væksthuse for nye ideer. Lærere og elever har eksperimenteret med nye idrætsgrene og nye bevægelsesudtryk. Gymnastikhøjskolernes elitehold har for eksempel været med til at sætte nye standarder for gymnastik og dans, og andre steder er nye idrætter som parkour og adventure-race blevet en del af programmet.

Men hvordan trives idrætshøjskolerne i dag i et idrætsbillede i forandring, og hvordan bidrager de til idrættens udvikling i en tid, hvor de unge har mange flere tilbud at vælge imellem på idrætsområdet end tidligere generationer?

Dette notat gennemgår de seneste års udvikling på idrætshøjskolerne gennem formidlingen af en række nøgletal suppleret med en gennemgang af skolernes aktiviteter og interviews med en række forstandere om generelle tendenser og udfordringer¹. Notatet ligger i forlængelse af to tidligere analyser af idrætshøjskoleområdet i regi af Idan².

¹ Følgende er interviewet: Rasmus Krogh, Aalborg Sportshøjskole, Uffe Strandby, Gymnastikhøjskolen i Ollerup, Ole Damgaard, Vejle Idrætshøjskole, Michael Schmidt Sørensen, sportsleder, Oure Højskole, Kenneth Restlov, Idrætshøjskolen Bosei. Desuden indgår mindre formelle input fra Idan Forum den 22. juni 2016 på Gymnastik- og Idrætshøjskolen ved Viborg, hvor idrætshøjskolerne var til debat.

² 'Idræt og sport i den danske oplevelsesøkonomi - mellem forening og forretning', Forlaget Samfundslitteratur, 2008, og 'Idrætsrelaterede uddannelser og kurser i Danmark', Idan 2011. Sidstnævnte kan downloades i vidensbanken på idan.dk.

Baggrund – antal skoler og elever

Antal skoler

Som idrætshøjskoler medregnes de højskoler, der selv definerer sig som idrætshøjskoler ved at lade idræt eller sport indgå i skolens navn, og som gør idræt til en bærende aktivitet. Mange andre højskoler tilbyder også idrætsaktiviteter, ligesom alle idrætshøjskolerne tilbyder en vifte af ikke-idrætslige fag.

Ud fra denne definition er der 11 idrætshøjskoler i Danmark:

Tabel 1: Idrætshøjskolerne, år for grundlæggelse

Højskole	By	Etableret
Gymnastikhøjskolen i Ollerup	Ollerup	1920
Gerlev Idrætshøjskole	Gerlev	1938
Vejle Idrætshøjskole	Vejle	1942
Gymnastik- og Idrætshøjskolen ved Viborg	Viborg	1951
Idrætshøjskolen i Sønderborg	Sønderborg	1952
Idrætshøjskolen i Aarhus	Aarhus	1971
Aalborg Sportshøjskole	Aalborg	1982
Nordjyllands Idrætshøjskole	Brønderslev	1986
Oure Højskole	Oure	1989
ISI Idrætshøjskole	Ikast	1994
Idrætshøjskolen Bosei	Præstø	2008

Desuden er to nye idrætshøjskoler på vej:

- Fri- og efterskolen Hald Ege ved Viborg forventer at åbne en idrætshøjskole med 40 elever 1. januar 2017. Her oprettes tre linjer: Fodbold og håndbold på højt niveau i tæt samarbejde med Viborg FF og Viborg HK samt en MTB/cykelcross-linje.
- Sportshøjskolen i Skanderborg - Adventure your life - forventer at åbne 1. august 2017 med plads til 63 elever og en række outdoor- og adventure-aktiviteter som mountain-bike, træklatrung, kajak, trailløb og åbentvandssvømning.

Elevsøgning

Generelt går det godt for idrætshøjskolerne – og for højskolerne bredt set – hvis man alene måler på antallet af årselever³. Flere unge vælger at tage på højskole, og sådan har tendensen været i mange år. Kombineret med, at de store ungdomsårgange topper i disse år, giver det en stor volumen i antallet af elever. De 68 højskoler i Danmark havde i skoleåret

³ En 'årselev' defineres som en undervisningsmængde på 40 uger á 37 timer. Tallet siger altså ikke noget om, hvor mange personer, der er blevet undervist. 40 elevers undervisning i én uge udgør fx 'en årselev'.

2014/15 samlet set det højeste antal årselever siden år 2000, nemlig 5.350. Heraf gik 22 pct. på en af de 11 idræts højskoler. De fleste idræts højskoler melder om fuld eller næsten fuld skole på forårsholdet 2016.

Der er dog skyer i horisonten. Højskolerne kan se frem til regeringens generelle besparelser på uddannelse på 2 pct. pr. år i 2016-2019, hvilket betyder en mærkbar reduktion af statstilskuddet fremover. Sammenholdt med, at ungdomsårgangene bliver mindre, kan det betyde strammere tider forude for højskolerne.

Stigende antal årselever – og så et fald

Antallet af årselever på idræts højskolerne er steget støt siden 2003. Det foreløbige højdepunkt var 1.354 årselever i 2014. Herefter er der sket et lille fald til 1.310 årselever i 2015. Især Aalborg Sportshøjskole og Gymnastik- og Idræts højskolen ved Viborg har mærket tilbagegang.

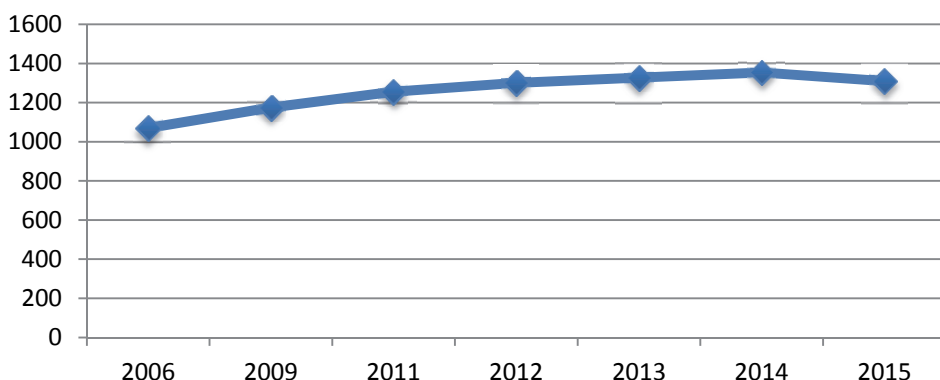
Også antallet af lærerårsværk er faldet en smule fra 2014 til 2015: Fra 173,3 til 172.

Tabel 2: Skolestørrelse efter antal årselever

Antal årselever	2006	2009	2011	2012	2013	2014	2015
Gymnastikhøjskolen i Ollerup	185	159	187	195	228	184	191
Oure Højskole Sport & Performing Arts	145	154	177	168	154	142	150
Idræts højskolen i Sønderborg	100	130	127	139	121	144	145
Gerlev Idræts højskole	101	129	143	146	140	146	136
Idræts højskolen i Aarhus	109	126	111	117	128	132	129
Vejle Idræts højskole	83	81	82	97	121	120	116
Nordjyllands Idræts højskole	84	99	94	89	85	102	110
Aalborg Sportshøjskole	88	78	98	111	103	116	91
Idræts højskolen Bosei (åbnede i 2009)	0	44	65	76	70	89	89
Gymnastik- og Idræts højskolen v. Viborg	90	117	112	89	102	100	80
ISI Idræts højskole	49	58	60	74	76	79	73
Køng Idræts højskole (lukket, 2009)	36	0	0	0	0	0	0
I alt:	1.070	1.175	1.256	1.301	1.328	1.354	1.310

Oplysninger om 2006 og 2009 er hentet i Idans' rapport 'Idrætsrelaterede uddannelser og kurser i Danmark', november 2011. Oplysninger om 2011-2015 er hentet i idræts højskolernes årsregnskaber for 2015.

Figur 1. Årselever på de 11 idræthøjskoler

Det er som sagt ikke kun idræthøjskolerne, der har oplevet fremgang. Bredt set har højskolerne oplevet en årselevfremgang på de lange kurser på 27,5 pct. over en syvårig periode. Årselev-aktiviteten på de lange kurser udgør omkring 80 pct. af den samlede årselevaktivitet⁴.

Internationale elever og flygtninge

Antallet af internationale elever varierer, men ser ud til at have fundet et leje, siden der for år tilbage var stor debat om emnet. I starten af 00'erne, hvor højskolerne var i krise, søgte nogle en vej ud af krisen ved at tage mange internationale elever ind. I 2003 gik der således 289 kinesiske elever på danske højskoler. (Kilde: Information, artiklen 'Mellemfolkelighed med problemer', 19. maj 2003)

En rundspørge på idræthøjskolerne midt i juni 2016 giver et øjebliksbillede over andelen af internationale elever:

Tabel 3: Internationale elever og flygtninge på idræthøjskolerne, juni 2016

Idræthøjskole:	Internationale elever	Flygtninge	Elever i alt, forår 2016
Gerlev Idræthøjskole	37	4	138
Gymnastikhøjskolen i Ollerup	40	1	185
Gymnastik- og Idræthøjskolen ved Viborg	5	15	120
Idræthøjskolen Bosei	12	0	85
Idræthøjskolen i Sønderborg	7	0	134
Idræthøjskolen i Aarhus	34	1	149
ISI Idræthøjskole	14	0	45
Nordjyllands Idræthøjskole	11	0	115
Oure Højskole Sport & Performing Arts	2	0	135
Vejle Idræthøjskole	30	8	133
Aalborg Sportshøjskole	10	11	89
I alt	202	40	1.328

⁴ Årsstatistik for Højskolerne 2016 af Folkehøjskolernes Forening i Danmark

Ca. 15 pct. af eleverne i foråret 2016 kom altså fra andre lande, og ca. 3 pct. var flygtninge/integrations elever. De udenlandske elever bidrager til at give et internationalt miljø på højskolerne.

Gymnastikhøjskolen i Ollerup har fast to klasser med internationale elever, og de 40 på forårsholdet 2016 kom fra 25 forskellige lande. Skolen har lavet en statistik, der viser, at siden starten i 1920 har skolen haft ca. 29.000 elever, og heraf var ca. 8 pct. internationale fra 76 forskellige lande. Erfaringen fra højskolen er, at en del af de internationale elever efterfølgende påtager sig opgaver i den internationale breddeidrætsorganisation ISCA, som har hovedsæde i København, eller i ISCA's medlemsorganisationer⁵.

De udenlandske elever på idrættshøjskolerne i juni 2016 kom fra mange forskellige lande. På højskolerne i Gerlev, Vejle, Aarhus og Sønderborg var der mange islændinge blandt eleverne, og på Gerlev Idrættshøjskole gik der 21 kinesere. Også Tyskland, England, Norge og Schweiz var repræsenteret på idrættshøjskolerne.

Rundspørgen viser også, at forårsholdene var næsten fyldte: 96 pct. af pladserne var i brug. De fleste steder startede man med fuld eller næsten fuld skole, men der sker typisk et lille frafald undervejs. Det hører dog med, at der ofte er flere elever på forårshold end på efterårshold.

⁵ Kilde: Forstander Uffe Strandby

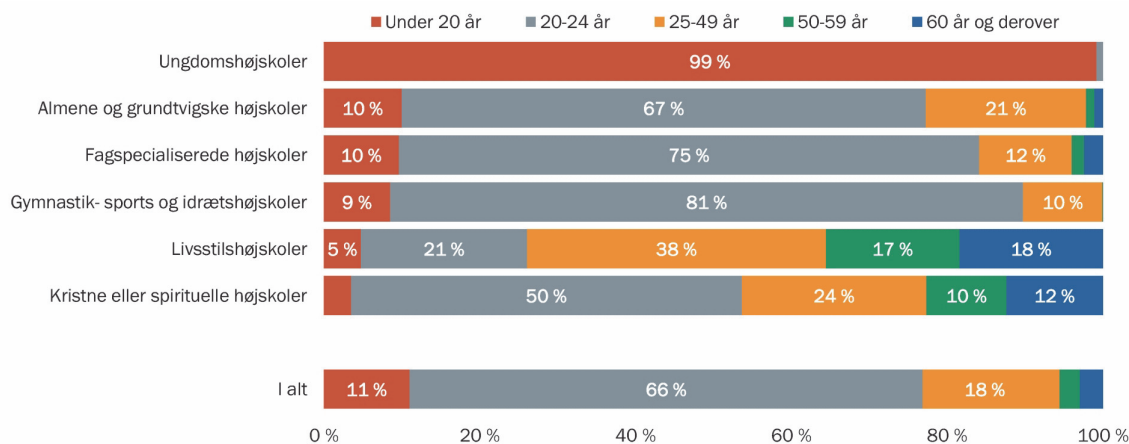
Idrættshøjskoler i forhold til andre højskoletyper

Selv om idrættshøjskolerne kun udgør en mindre del af landets højskoler, står de for en markant del af årselev-aktiviteten. Det viser 'Årsstatistik for højskolerne 2016', som Folkehøjskolernes Forening i Danmark står bag. Den er baseret på skoleåret 2014-15, hvor der var 68 højskoler i alt. I opgørelsen er Oure Højskole ikke talt med som en idrættshøjskole, men som en fagspecialiseret højskole, så her dækker gruppen af gymnastik-, sports- og idrættshøjskoler altså 10 skoler. Disse 10 højskoler ud af 68 oplevede en tilslutning på 22 pct. af den samlede årselevaktivitet.

Årsstatistikken viser også, at idrættshøjskolerne:

- Har den mest lige kønsfordeling (51 pct. mænd) hos eleverne på lange kurser i forhold til andre højskoletyper, hvis man ser bort fra de to ungdomshøjskoler. Det er den eneste højskoletype med overvægt af mænd.
- Har de yngste elever i forhold til andre højskoletyper med undtagelse af ungdomshøjskolerne: 90 pct. er under 24 år: 9 pct. er under 20 år, og 81 pct. er mellem 20 og 24 år. (Figur 2)
- Er den højskoletype, der har mest tilskudsudløsende aktivitet på lange kurser, nemlig 90 pct. (Figur 3)
- Er den højskoletype, der har størst gennemsnitlig årselev-aktivitet, nemlig 120 årselever pr. idrættshøjskole. Det er 39 årselever mere end landsgennemsnittet på 81. Idrættshøjskolerne er altså generelt store i forhold til andre højskoletyper. (Figur 4)
- Har haft 14 pct. stigning i aktivitet fra skoleåret 2011/12 til 2014/15, kun overhalet af de almene og grundtvigske højskoler, der har haft 16 pct. stigning.

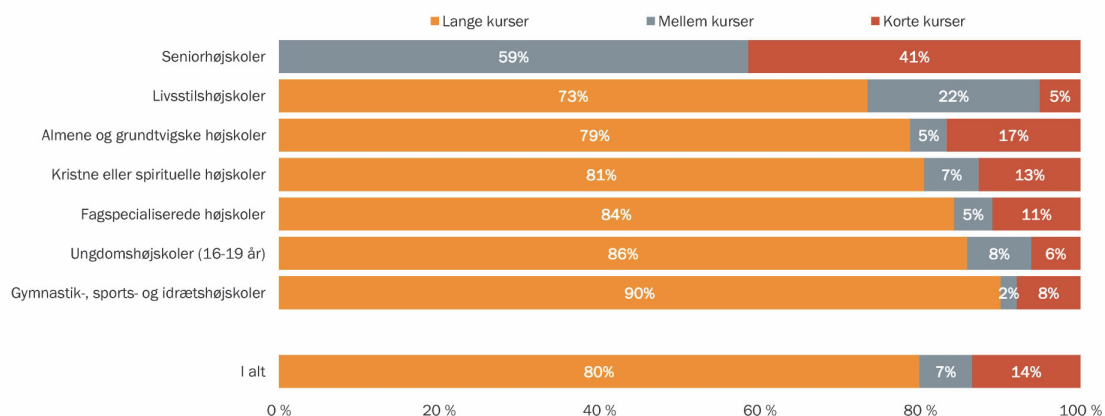
Figur 2. Aldersfordeling hos elever på lange højskolekurser fordelt efter højskoletype

Kilde: Danmarks Statistik: VEUHOEJ10, trukket maj 2016. Data for 2014/15.

Kilde: Årsstatistik for højskolerne 2016, Folkehøjskolernes Forening i Danmark. Oure Højskole er her kategoriseret som fagspecialiseret højskole, ikke som idrættshøjskole.

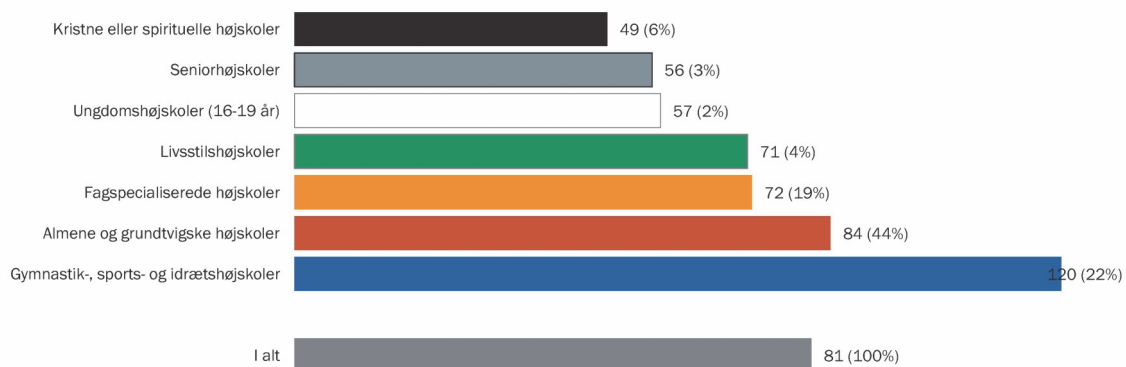
Figur 3. Fordeling af tilskudsudløsende aktivitet fordelt på højskoletyper

Kilde: Undervisningsministeriet. Data for 2014/15.

Kilde: Årsstatistik for højskolerne 2016, Folkehøjskolernes Forening i Danmark. Oure Højskole er her kategoriseret som fagspecialiseret højskole, ikke som idrætshøjskole.

Figur 4. Gennemsnitlig årselev-aktivitet på højskoler i de syv højskoletyper

Kilde: Egne beregninger på data fra Undervisningsministeriet. Data for 2014/15.

Kilde: Årsstatistik for højskolerne 2016, Folkehøjskolernes Forening i Danmark. Oure Højskole er her kategoriseret som fagspecialiseret højskole, ikke som idrætshøjskole.

Økonomiske nøgletal

Idrætshøjskolerne havde i 2015 en samlet omsætning på 310 mio. kr. (se tabel 4a). Tallet er steget noget siden 2011, hvor de samlede indtægter var lidt over 270 mio. kr. (tabel 4b).

Tallene er ikke fuldstændigt præcise hvad angår de kombinerede skoleformer: På Vejle Idrætshøjskole, Oure Højskole og ISI Idrætshøjskole er der også tilknyttet en efterskole og i Oure også et gymnasium. Statstilskud og skolepenge gøres op særskilt for højskoleledelen i skolerne årsrapporter, men 'andre indtægter' angår den samlede skolevirksomhed. I tabellerne nedenfor er 'andre indtægter' opgjort på lidt forskellig vis for de tre kombinerede skoler.

Tabel 4a: Idrætshøjskolernes samlede indtægter jf. årsrapporter for 2015 (kr.)

Samlede indtægter	2015	Heraf statstilskud	Heraf skolepenge	Heraf andre indtægter
Gerlev Idrætshøjskole	32.827.123	43 %	30 %	27 %
Gymnastik- og Idrætshøjskolen ved Viborg	27.888.597	37 %	29 %	34 %
Gymnastikhøjskolen i Ollerup	42.391.726	49 %	34 %	17 %
Idrætshøjskolen Bosei	20.257.624	47 %	33 %	20 %
Idrætshøjskolen i Sønderborg	34.974.212	43 %	44 %	13 %
Idrætshøjskolen i Aarhus	31.373.272	46 %	32 %	23 %
Nordjyllands Idrætshøjskole	23.654.501	54 %	32 %	14 %
Aalborg Sportshøjskole	22.277.477	53 %	30 %	18 %
Kombinerede skoler – højskoleledelen				
ISI Idrætshøjskole ⁶	14.852.376	53 %	39 %	8 %
Oure Højskole ⁷	34.378.150	40 %	54 %	6 %
Vejle Idrætshøjskole ⁸	25.261.324	53 %	35 %	12 %
I alt	310.136.382	46 %⁹	36 %	18 %

⁶ ISI Idrætshøjskole: Andelen af 'andre indtægter' (32 pct.), som kommer fra højskoleledelen, er oplyst af økonomichef Bente Brun, ISI.

⁷ Oure Højskole: 'Andre indtægter' dækker både gymnasie-, efterskole- og højskolevirksomhed. Det kan ifølge økonomidirektør Jens Pedersen ikke deles op.

⁸ Vejle Idrætshøjskole: Andelen af 'andre indtægter', som kommer fra højskoleledelen, er oplyst af økonomichef Svend Alkærsig.

⁹ Andel af de samlede indtægter. Samme beregning for er lavet for skolepengene og andre indtægters gennemsnitlige andel.

Tabel 4b: Idrætshøjskolernes samlede indtægter jf. årsrapporter for 2011 (kr.)

Samlede indtægter	2011	Heraf statstilskud	Heraf skolepenge	Heraf andre indtægter
Gerlev Idrætshøjskole	30.781.041	42 %	29 %	29 %
Gymnastik- og Idrætshøjskolen ved Viborg	31.396.724	37 %	32 %	32 %
Gymnastikhøjskolen i Ollerup	37.595.788	51 %	31 %	18 %
Idrætshøjskolen Bosei	13.497.163	57 %	25 %	18 %
Idrætshøjskolen i Sønderborg	27.984.421	48 %	42 %	11 %
Idrætshøjskolen i Aarhus	26.308.505	52 %	20 %	28 %
Nordjyllands Idrætshøjskole	20.864.078	50 %	32 %	18 %
Aalborg Sportshøjskole	18.458.086	53 %	35 %	12 %
Kombinerede skoler – højskoledel				
ISI Idrætshøjskole ¹⁰	11.879.111	49 %	44 %	7 %
Oure Højskole ¹¹	35.475.806	46 %	49 %	5 %
Vejle Idrætshøjskole ¹²	17.015.067	47 %	34 %	19 %
I alt	271.255.790	47 %¹³	34 %	19 %

Beskedne overskud

Selv om mange idrætshøjskoler har en stor omsætning og stabil tilgang af elever, kan det ikke umiddelbart ses på bundlinjen. En højskole som Gymnastikhøjskolen i Ollerup med en omsætning på over 42 mio. kr. har et overskud i 2015 på knap 250.000 kroner.

Det skyldes bl.a., at flere skoler har svært ved at optage kreditforeningslån til vedligeholdelse af bygningerne, som ofte er gamle og kræver jævnlig omsorg. Pengene til vedligeholdelse må tages af driften.

På Gymnastikhøjskolen i Ollerup kan man fx ikke få yderligere offentlig belåning, for hvis skolen skulle gå konkurs, er prisen på de gamle bygninger i et yderområde ikke høj. Her har man i 2015 vedligeholdt for ca. 10 mio. kr. af egne midler, som var sparet op gennem nogle år. Desuden har man vedligeholdt og renoveret for 14,5 mio. kr. med penge, der var doneret af Realdania. Gymnastikhøjskolen kom ud af 2015 med en egenkapital på over 30 mio. kr. i form af bygningsmasse.

¹⁰ ISI Idrætshøjskole: Andelen af 'andre indtægter' (29 pct.), som kommer fra højskoledelen, er oplyst af økonomichef Bente Brun, ISI.

¹¹ Oure Højskole: 'Andre indtægter' dækker både gymnasie-, efterskole- og højskolevirksomhed. Det kan ifølge økonomidirektør Jens Pedersen ikke deles op.

¹² Vejle Idrætshøjskole: Andelen af 'andre indtægter', som kommer fra højskoledelen, er oplyst af økonomichef Svend Alkærsig.

¹³ Andel af de samlede indtægter. Samme beregning for er lavet for skolepengene og andre indtægters gennemsnitlige andel.

De interviewede forstandere giver udtryk for, at det generelt er meget vanskeligt at tjene penge på at lave højskole. Derfor iværksætter skolerne en række andre aktiviteter, som i højere grad kan sikre indtægter til højskolen. På den måde udnyttes idrætshøjskolernes faciliteter til mange forskellige aktiviteter både i og uden for selve højskoledriften.

Tabel 5: Idrætshøjskolernes driftsresultat i 2015

Overskud 2015	Kroner
'Rene' idrætshøjskoler:	
Gymnastik- og Idrætshøjskolen ved Viborg	2.166.867
Idrætshøjskolen i Aarhus	1.589.294
Nordjyllands Idrætshøjskole	1.282.907
Idrætshøjskolen Bosei	620.295
Idrætshøjskolen i Sønderborg	535.000
Gerlev Idrætshøjskole	328.000
Aalborg Sportshøjskole	294.223
Gymnastikhøjskolen i Ollerup	248.966
Kombinerede skoler:	
Oure Højskole*	5.595.000
ISI Idrætshøjskole*	3.616.412
Vejle Idrætshøjskole**	1.890.000

* Oure Højskole og ISI Idrætshøjskole er dele af kombinerede skoler. Overskuddet er fra hele den samlede skolevirksomhed.

** Vejle Idrætshøjskole er ligeledes en del af en kombineret skole. I alt er skolens overskud på 2.656.133 kr.

Økonomichef Svend Alkærsig har vurderet, at højskolens del af overskuddet er 1.890.000 kr.

Konsolidering: Egenkapitalen vokser

På næsten alle idrætshøjskoler er egenkapitalen vokset de senere år. Det ser ud til, at højskolerne har konsolideret sig oven på højskolekrisen i 00'erne.

Tabel 6: Idrætshøjskolernes egenkapital

Egenkapital	2011	2015
'Rene' idrætshøjskoler:		
Gymnastikhøjskolen i Ollerup	31.539.513	30.449.690
Gymnastik- og Idrætshøjskolen ved Viborg	20.799.549	26.134.209
Idrætshøjskolen i Aarhus	19.389.000	22.996.101
Idrætshøjskolen i Sønderborg	14.082.000	17.073.000
Gerlev Idrætshøjskole	13.747.000	16.893.000
Aalborg Sportshøjskole	7.891.518	14.975.301
Nordjyllands Idrætshøjskole	9.878.164	11.019.740
Idrætshøjskolen Bosei	7.308.904	2.863.505
<i>"Rene" idrætshøjskoler i alt:</i>	<i>124.635.648</i>	<i>142.404.546</i>
Kombinerede skoler:		
Oure Højskole*	29.880.000	50.218.000
ISI Idrætshøjskole*	984.357	17.134.218
Vejle Idrætshøjskole*	-1.431.008	9.409.785
<i>Kombinerede højskoler i alt:</i>	<i>29.433.349</i>	<i>76.762.003</i>
I alt, 'rene' og kombinerede idrætshøjskoler	154.068.997	219.166.549

* På Oure Højskole, Vejle Idrætshøjskole og ISI idrætshøjskole dækker egenkapitalen hele skolevirksomheden, altså både højskole-, efterskole- og for Oures vedkommende også gymnasiedrift.

Aktiviteter på idrætshøjskolerne

Fra holdsport til outdoor, fitness og styrketræning

Idræt, sport og bevægelse fylder meget på idrætshøjskolerne, selv om de også underviser i en række almindelige højskolefag. Outdoor- og adventure-aktiviteter har sammen med forskellige former for fitness fået en markant plads på næsten samtlige idrætshøjskoler.

Traditionelle boldspil som fodbold, håndbold, basketball og volleyball er også at finde på programmet, men de ledsages af en vifte af nyere træningsformer som f.eks. crossfit, powerfitness, mountainbike, indoor cykling, boot camp, parkour, snowboard, surfing, yoga, dykning, sejlads, havkajak, dans, pilates, ridning, holdcykling, klatring, styrketræning, ski og kampsport.

Tendensen afspejles ret præcist i det aktivitetsvalg, der er foretaget på de to kommende idrætshøjskoler i Hald Ege og Skanderborg. De satser på outdoor- og adventure-aktiviteter. Idrætshøjskolen Hald Eges to linjer i fodbold og håndbold er specifikt rettet mod ambitiøse spillere, som gerne vil indgå i et samarbejde med ligaklubberne i Viborg.

Når idrætshøjskolerne satser så markant på fitness, outdoor og adventure, er det i tråd med den generelle udvikling i unges idrætsvaner. Blandt de 16-29-årige dyrkes især styrketræning, løb, vandreture, svømning, fodbold, aerobic, gymnastik, skiløb/snowboard og spinning¹⁴.

Idrætshøjskolerne har altså i mange tilfælde løbende bevæget sig væk fra deres oprindelige udbud og tilsyneladende forsøgt at indrette deres aktiviteter i forhold til efterspørgslen. Man finder en meget bred vifte af eksperimenter og en stor spændvidde i forhold til aktiviteter.

Studieforberedende forløb

Ud over de traditionelle almindelige og idrætsorienterede fag har en række skoler studieforberedende forløb:

Fem af de 11 idrætshøjskoler har en politilinje, hvor eleverne forberedes fysisk og psykisk til politiets optagelsesprøve.

Tre idrætshøjskoler (Aalborg Sportshøjskole, Gymnastik- og Idrætshøjskolen ved Viborg og Gymnastikhøjskolen i Ollerup) har linjer, der forbereder eleverne til optagelsesprøver hos Frømandskorpset og Jægerkorpset. Aalborg Sportshøjskole har desuden et forberedende forløb til Falcks optagelsesprøver.

En række skoler har desuden linjer eller sammensatte pakker af fag, som forbereder eleverne til fysioterapeut-, lærer- eller idrætsstudiet. Et eksempel er Gerlev Idrætshøjskole,

¹⁴ Kilde: Danskernes motions- og sportsvaner 2016, Idan.

der med sit Idrætsakademi forbereder eleverne mentalt og fysisk på idrætsuddannelsernes optagelsesprøver. Ifølge skolens hjemmeside kommer 90 pct. af de elever, der har gået på akademiet og søgt optagelse på idræt på universitetet, ind på studiet.

I 2007 fik folkehøjskolerne mulighed for at tilbyde formelt kompetencegivende uddannelsesforløb i samarbejde med andre uddannelsesinstitutioner. Den mulighed bruges dog kun begrænset.

Gymnastik- og Idræts højskolen ved Viborg tilbyder, at elever kan tage et HF-enkeltfag som selvstudium, mens de går på højskole. HF-fagene udbydes af en lokal uddannelsesinstitution, mens højskolen bidrager med studievejledning. På ISI Idræts højskole kan eleverne tage gymnasialt suppleringskursus, GSK, sideløbende med højskoleopholdet. Det foregår på VUC i Herning.

Mange forskellige anerkendte kurser og forløb

En gennemgang af idræts højskolernes hjemmesider viser, at de tilbyder et væld af forløb og kurser, der er anerkendt af forskellige organisationer. De fleste foregår i samarbejde med DGI og/eller et af specialforbundene under DIF, men der tilbydes også kurser anerkendt af andre udbydere. Eksempler er PADI's dykkerkurser, som seks idræts højskoler tilbyder, eller den norske skiinstruktøruddannelse, som to skoler tilbyder.

Ifølge flere forstandere tillægger mange elever det stor betydning, at de får en anerkendt uddannelse med fra skolen – et synligt bevis på, hvad de har lært.

”Inden eleverne begynder på højskolen, spørger de grundigt ind til, hvilke uddannelser og beviser de konkret får med herfra. Men når de er her, fylder de livsfilosofiske samtaler og fællesskabet mest for dem,” siger forstander Rasmus Krogh, Aalborg Sportshøjskole. ”Så det kan godt være, at vi lægger mindre vægt på det fællesskabsorienterede i markedsføringen af højskolen, men vi arbejder fortsat med den personlige og sociale udvikling hos hver enkelt elev. Indpakningen er bare blevet anderledes.”

Næsten alle idræts højskoler tilbyder instruktør-, træner- og lederuddannelser samt kurser rettet mod udøvere i samarbejde med DIF og DGI. Se også Bilag 1.

Men hvor skolerne tidligere ofte var rettet mod en af hovedorganisationerne af mere eller mindre ideologiske årsager, er relationerne i dag mere pragmatiske: Med enkelte undtagelser samarbejder alle skoler med begge hovedorganisationer på forskellige felter, bl.a. om instruktør-, træner- og lederuddannelser.

Flere forstandere giver da også udtryk for, at det mere er tradition end ideologi, der ligger til grund, når man vælger at samarbejde mere med den ene hovedorganisation end den anden. Det vigtigste er, at det tilbud, organisationen kommer med, matcher højskolens behov.

Idrætslederuddannelser

På idræts højskolerne i Sønderborg, Viborg, Gerlev og Ollerup samarbejder man med DGI om 'Fremtidens idrætsleder'¹⁵, et uddannelsesforløb, hvor deltagerne bliver rustet til foreningsledelse med fag som projektledelse, foreningsudvikling, frivillighed, kommunikation, personligt lederskab og teamarbejde.

Desuden har flere idræts højskoler deres egne idrætslederforløb, f.eks. LUP (Læring, Udvikling og Perspektiv), som alle elever gennemgår på Gymnastikhøjskolen i Ollerup. Andre steder handler kurserne om teambuilding, projektledelse eller andet.

Instruktør- og træneruddannelser

Der tilbydes desuden et væld af forskellige træner- og instruktøruddannelser på idræts højskolerne.

De mest udbredte, som foregår i et samarbejde med DIF eller DGI, er:

- Seks af de 11 idræts højskoler tilbyder DGI og DIF's fælles fitness-instruktøruddannelse. Desuden tilbyder nogle højskoler egne fitnessinstruktøruddannelser og uddannelser til personlig træner. En af årsagerne til, at uddannelserne som fitnessinstruktør er populære, kan være, at eleverne får bedre mulighed for at få studiejobs som fitnessinstruktører efterfølgende.
- Seks idræts højskoler tilbyder forskellige dele af Dansk Kano og Kajak Forbunds EPP-uddannelse.
- Fem idræts højskoler tilbyder forskellige moduler af klatreinstruktør-uddannelsen i samarbejde med Dansk Klatre Forbund.
- På fem idræts højskoler kan eleverne tage Dansk Svømmeunions bassinprøve.
- Forskellige niveauer af Dansk Boldspil Unions fodboldtræneruddannelse kan tages på fire idræts højskoler.
- Også Dansk Håndbold Forbunds træneruddannelse kan tages på fire idræts højskoler.

Fra højskoleelev til foreningsleder eller –træner?

Traditionelt har man inden for idrætten tillagt det stor betydning, at idræts højskolernes elever bagefter gjorde en indsats i foreningslivet. Flere skoler har da også denne kobling skrevet ind i deres værdigrundlag.

Men selv om en analyse fra Højskolernes Hus i 2008 viste, at unge, der har været på højskole, bliver mere aktive i foreningerne, er det vanskeligt at påvise, om denne overførsel fra

¹⁵ <https://www.dgi.dk/foreningsledelse/kurser/lederuddannelser/tag-femtidens-idraetslederuddannelse-paa-en-hoejskole>

idrætshøjskole til lokalsamfund rent faktisk foregår. Diversiteten mellem skolerne fremgår bl.a. af disse to udsagn:

”Jeg vil anslå, at 70-75 pct. af vores elever efterfølgende virker som instruktør, lærer og lignende med deres højskolekursus som baggrund. En håndfuld rejser til udlandet og underviser, 15-20 bliver efterskolelærere, og resten bliver aktive i foreninger, mange i de store universitetsbyer, hvor de læser videre. En meget stor del af vores elever har også virket som instruktører inden de begyndte på højskolen.”

Uffe Strandby, forstander på Gymnastikhøjskolen i Ollerup

”Vi har netop spurgt eleverne, om de har lyst til at være trænere eller ledere i foreninger efter opholdet. Det vil ca. 25 pct. Det er nøjagtig samme andel, som da de begyndte på skolen, så der er tilsyneladende ikke flyttet ret meget. Vi har mange elever med en baggrund i fitnessverdenen, så det er en stor opgave at formidle foreningslivets potentialer til dem. Men vi tror, vi planter nogle frø – der er en langtidseffekt: De unge vil måske ikke være trænere samtidig med, at de begynder på en uddannelse, men når de bliver ældre og måske selv får børn, tror jeg, det falder dem lettere at tage et ansvar i foreningerne, når de har en træneruddannelse med i bagagen.”

Rasmus Krogh, forstander på Sportshøjskolen i Aalborg

Nogle forstandere giver udtryk for, at koblingen til foreningslivet ikke længere er så stærk, som den har været. Eleverne bruger oftere opholdet som en vej ind i den kommercielle idræt, f.eks. som fitnessinstruktører, eller som et skridt på vejen mod en uddannelse, der har med krop og bevægelse at gøre. En del starter også egne virksomheder med idræt eller træning som omdrejningspunkt. De traditionelle bånd mellem idrætshøjskoler og foreningsliv er altså i opbrud.

Konkurrence på pris, fagudbud og personligheder

Idrætshøjskolerne ligger geografisk spredt og konkurrerer ikke umiddelbart via geografi. Flere af de interviewede forstandere giver da også udtryk for, at de ser hinanden som kolleger og konkurrenter på samme tid, en slags ’konkolleger’. Pris, udbud af fag og linjer samt personligheder blandt underviserne er parametre, idrætshøjskolerne konkurrerer på.

Det gælder altså om at være med på de nyeste trends inden for idræt og bevægelse, og her har underviserne en hovedrolle. De holder sig opdaterede med den nyeste udvikling inden for deres felt, og hvis noget ser interessant ud, afprøver de det gerne på skolen ved at oprette et valgfag.

Det har man fx gjort på Idrætshøjskolen Bosei: I august 2016 åbner skolen en e-sport-linje, men først er faget blevet afprøvet som valgfag på forårsholdet. Eleverne viste en overvældende interesse (43 af 85 elever valgte det) og det var medvirkende til, at linjen kom op at stå.

Nem adgang til at eksperimentere sammen med eleverne er altså medvirkende til, at idrætshøjskolerne hurtigt kan optage nye tendenser og bevægelsesformer og afprøve dem i undervisningen.

Den meget målrettede tilgang til højskoleopholdet, som mange unge møder op med, betyder, at mange idrætshøjskoler lægger vægt på de studieforberevende eller prøveforberedende forløb og på anerkendte træner- og lederuddannelser. Flere idrætshøjskoler, blandt andet Gymnastik- og Idrætshøjskolen ved Viborg og ISI Idrætshøjskole, markedsfører sig blandt andet på projektlederuddannelser, der udløser et bevis på kompetencerne.

Lokalområdet – idrætshøjskolen som en lokal oplevelsesudbyder

Idrætshøjskolerne spiller også en rolle i lokalområdet. Ofte fungerer de som centre for events, kulturelle begivenheder og turistrettede tilbud.

Aalborg Sportshøjskole har f.eks. et samarbejde med aftenskolen Fokus om foredrags- og debatarrangementer, og der er aftaler med bl.a. en svømmeklub og en klatreforening om, at sportshøjskolens elever kan prøve at undervise i foreningerne.

Idrætshøjskolen Bosei lægger blandt andet rammer til musikarrangementer, og DGI Storstrømmen har flyttet sit kontor ud på højskolen. Herfra udgår en del kurser i mountainbike.

På Gymnastikhøjskolen i Ollerup bliver der bl.a. holdt Adventsmøde, nytårskoncert, Demokratifestival og diverse åbent hus-arrangementer for lokalbefolkningen, og skolen har ad flere omgange samarbejdet tæt med de omliggende kommuner om forløb for ressourcensvage borgere. Også det lokale erhvervsliv bruger skolen i forbindelse med forskellige arrangementer.

Udfordringer og perspektiver

Selv om flere idræts højskolerne dagligt oplever at skulle arbejde hårdt for at få elever til holdene, og en række skoler kun med nød og næppe har overlevet perioder med dybe kriser, viser bl.a. udviklingen i antal årselever, at skolerne i de senere år har formået – og stadig formår – at tiltrække mange unge. I den forstand står skolerne set under ét bedre rustet end for ti år siden.

Den position er ikke mindst sikret gennem et veludviklet og meget bredt favnende udbud af fag og uddannelser, der løbende er under revision, og i den forstand afspejler, at idræts højskolerne i dag befinder sig på et konkurrencepræget idræts- og uddannelsesmarked på linje med så mange andre aktører inden for idrætten.

”Vores skole er markant anderledes end for 10 år siden. Vi har et langt bredere udbud af fag,” som forstander Ole Damgaard, Vejle Idræts højskole (VIH), fortæller.

”Tidligere var VIH en boldspilsskole, og her har også været atletik. I 2007 havde vi 35 elever, og de dyrkede boldspil. I dag tilbyder vi fitness, outdoor og boldspil med pakker af fag rundt om, og vi har 130 elever. Det er vigtigt at være hurtig til at få nye aktiviteter ind, for eleverne vil gerne prøve meget forskelligt. Lærerne er også langt bedre til at brede deres kompetencer ud over flere forskellige fag end tidligere. Vi åbnede også en efterskole i 2008, for det giver styrke at have flere ben at gå på.”

Konkurrencen om de unge har været med til at sikre en høj grad af idrætslig dynamik på idræts højskolerne og betyder, at idræts højskolerne i dag spiller en anden rolle end tidligere.

De tider, hvor landsbyens unge midlertidig forlod sognet for at uddanne sig til instruktører på en idræts højskole, er for længst forbi. Markedsgørelse og afideologisering af idrætten har ændret relationerne til den organiserede idræt, og de ideologiske bånd til DGI og DIF er stærkt svækkede – eller helt væk. Typisk samarbejder idræts højskolerne med idrætsorganisationer på de områder, hvor det giver bedst mening for dem.

”Jeg tror, at idræts højskolernes tilknytning til DIF eller DGI mest er historisk betinget, og den er på vej ud. På Aalborg Sportshøjskole har vi tidligere haft en tydelig forankring i DIF, men nu bruger vi begge organisationer og får uddannelser godkendt begge steder. Lige nu overvejer vi, om vi vil være en del af DGI’s ’Fremtidens Idrætsleder’, ” fortæller forstander Rasmus Krogh, Aalborg Sportshøjskole.

Til gengæld er horisonten bredt ud. Højskolerne fungerer i dag som rugekasse for nye idrætsaktiviteter og unge, der efter et højskoleophold ofte søger mod de store byer. I hvilket omfang netop disse unge senere bidrager til udviklingen af idrætten – som frivillige i foreninger og organisationer, ansatte i offentligt regi eller som kommercielle innovatører – kan ikke vurderes her. Men der er grund til at formode, at idræts højskolerne bidrager til den fornyelse og nytænkning, man ser i en stadigt bredere idrætssektor.

”Vi har både foreningslivet og den kommercielle idrætssektor i tankerne, når vi uddanner vores elever,” siger Rasmus Krogh. ”Vi prøver at inspirere eleverne til at tage et ansvar i foreningslivet. Men de vil også gerne klædes på til at kunne tage et studiejob som fitness- eller personlig træner. Desuden har vi mange elever, som efterfølgende åbner en virksomhed og bliver selverhvervende omkring idræt.”

Trods den pæne tilstrømning og store dynamik på højskoleområdet er der flere udfordringer i vente af både demografisk og økonomisk karakter for landets idræthøjskoler:

Færre unge og besparelser

De store ungdomsårgange topper lige nu. Fremover vil ungdomsårgangene og dermed elevgrundlaget blive ca. 1 pct. mindre om året. Selv hvis skolerne formår at få den samme procentdel af en ungdomsårgang til at gå på højskole, vil deres årselev-antal langsomt falde. Idræthøjskolerne skal altså have fat i en endnu større andel af en ungdomsårgang for at fastholde samme aktivitet som nu.

Desuden kan højskolerne se frem til, at statstilskuddet bliver mindre fremover. Regeringens generelle besparelser på uddannelse betyder, at statstilskuddet til højskolerne beskæres med 2 pct. om året de næste fire år, 2016-2019. En besparelse på – i runde tal – 8 pct. vil være mærkbar de fleste steder.

Samtidig stiger højskolelærernes basisløn pr. 1. august 2016 med 9 pct. efter flere års efterslæb i forhold til sammenlignelige stillinger. Det er vanskeligt at sige, hvor stor betydning dette reelt vil få for højskolernes økonomi, for mange steder har man formentlig udlignet forskellen med personlige tillæg, og i så fald har de nye lønsatser ikke den store betydning.

Men alt i alt kan højskolerne få en økonomisk strammere hverdag fremover og må derfor sætte tiltag i værk for at spare – eller alternativt tjene penge på andre områder.

Undervisningstid gives fri

En ny mulighed, som højskoleforstanderne nu får, er at hæve lærernes undervisningstid. En ændring af bekendtgørelsen om højskolelæreres og forstanderes ansættelsesvilkår betyder, at normen for, hvor meget en fuldtids højskolelærer skal undervise, er ophævet pr. 1. august 2016. Tidligere var normen 408 undervisningstimer årligt, men fremover er det op til skolelederen frit at planlægge, hvor mange timer der skal sættes af til undervisning, forberedelse, højskole- eller samværstimer, møder, efteruddannelse mv.

Det har fået Folkehøjskolernes Forening i Danmark til at tage initiativ til et fælles charter, som lægger op til, at undervisningsnormen bliver på 4-500 timer årligt. Formålet er at sikre en beskyttelse af skoleformen, så der også fremover prioriteres timer til et pædagogisk samvær mellem lærere og elever. Tilslutter en højskole sig chartret, betyder det bl.a., at skolens revisor hvert år skal undersøge, om skolen overholder det.

En del højskoler har allerede tilsluttet sig chartret, og i FFD forventer man, at langt størstedelen af skolerne skriver under. Kun ganske få højskoler har ikke ønsket at tilslutte sig¹⁶.

Nye målgrupper

Med en strammere økonomisk ramme i sigte vil idrætshøjskolerne formentlig eksperimentere mere med at nå nye målgrupper fremover. Måske vil vi se tiltag rettet mod lidt ældre højskoleelever, som i dag finder vej til andre højskole typer. Desuden kan der måske være en uopdyrket målgruppe i 'seniorerne', der i dag stort set er fraværende på idrætshøjskolerne lange kurser. Om de nogensinde vil passe ind her, er usikkert, men det er den befolkningsgruppe, hvor idrætsdeltagelsen er steget mest markant over de senere år.

Der kan også vise sig at være et marked i at udbyde efteruddannelse for lærere, pædagoger og andet pædagogisk personale.

Gymnastikhøjskolen i Ollerup og Svendborg Kommune tilbyder eksempelvis efteruddannelseskurser for lærere fra kommunale og frie grundskoler. De bliver opgraderet i at integrere bevægelse i skolens øvrige fag. Næste skridt er dagplejeområdet. Og på Oure Højskole oplever man en voksende interesse fra pædagogiske faggrupper for at bruge højskolens lange ophold som efteruddannelse.

"Vi har et højt niveau, og eleverne skal bruge meget tid på at fordybe sig i deres idræt hos os. Det er formentlig årsagen til, at vi ser uddannede personer, f.eks. lærere, som vil fagspecialisere sig på et langt ophold," siger sportsleder Michael Schmidt Sørensen, Oure Højskole. "Det giver noget andet til højskolen. De fleste af vores elever bruger ikke opholdet som et sabbatår. De har et klart mål med deres ophold og forventer at få noget ud af det. Vi ser højskolen både som en kultur- og en uddannelsesinstitution, hvor man kan få en karrierevej."

Større politisk anerkendelse

Idrætshøjskolerne står altså for en lang række aktiviteter ud over selve højskole drift - det er ifølge en række forstandere nødvendigt for at få økonomien til at hænge sammen.

Samtidig står det højt på mange forstanderes ønskeliste af møde en større politisk anerkendelse af det arbejde, der udføres på højskolerne.

Et højskoleophold er for mange unge både en vej til mere selvtillid og til en større afklaring omkring uddannelsesønsker. Det pædagogiske arbejde, der ligger bag, ser forstanderne gerne anerkendt og prioriteret med en mere åben højskolelov, en sikring af statstilskud og måske en mulighed for at få højere tilskud til korte kurser.

Men måske handler det i lige så høj grad om at sikre en (endnu) bredere samfundsforståelse af, at de unge ikke 'spilder tiden' ved at tage på et højskoleophold. Der er på festtaleniveau bred politisk enighed om, at højskolerne er med til at ruste unge til livet, og at højsko-

¹⁶ Kilde: Generalsekretær Niels Glahn, FFD

letraditionen stadig spiller en vigtig rolle i det danske demokrati. Men i praksis er det politiske fokus i disse år næsten alene rettet mod at få unge til at tage en kompetencegivende uddannelse hurtigst muligt og komme i beskæftigelse.

Antallet af folkehøjskoler er faldet over de seneste 20 år, men idrættshøjskolerne har indtil nu klaret skærene og endda oplevet fremgang. Hvorvidt de også vil formå det i de kommende år vil både afhænge af det politiske og økonomiske klima og af højskolernes egen evne til fortsat at være et attraktivt tilbud.

Bilag 1: Idrætshøjskolernes kurser og uddannelser i samarbejde med DIF eller DGI, 2016

Idrætshøjskole:	Kurser og uddannelser med DIF og DGI
Gerlev Idrætshøjskole	<ul style="list-style-type: none"> • Basketball: Basistræneruddannelse, DGI og DIF • Havkajak: EPP1 og EPP2, Dansk Kano og Kajak Forbund • Fremtidens Idrætsleder, DGI
Gymnastik- og Idrætshøjskolen ved Viborg	<ul style="list-style-type: none"> • Springsikker, DGI og DGF • Havkajak-instruktør 1-2-3, Dansk Kano- og Kajak Forbund • Kajak: EPP2, Dansk Kano og Kajak Forbund • Klatreinstruktør 1 og 2, Dansk Klatre Forbund • Fitness: Foreningsfitnessinstruktør, DGI og DIF • Bassinlivredderprøve, Dansk Svømmeunion • Fremtidens Idrætsleder, DGI
Gymnastikhøjskolen i Ollerup	<ul style="list-style-type: none"> • Spring- og sikkerhedskursus, DGI • Fremtidens Idrætsleder, DGI
Idrætshøjskolen Bosei	<ul style="list-style-type: none"> • Bassinlivredder, Dansk Svømmeunion • Vægklatring, kursus 1 og 2, Dansk Klatre Forbund
Idrætshøjskolen i Sønderborg	<ul style="list-style-type: none"> • Bassinlivredder, Dansk Svømmeunion • Sejlads: Dansk Sejlunions træneruddannelse • Kite surfing ved IKO (International Kiteboarding Organization) og Dansk Sejlunion • Fremtidens Idrætsleder, DGI
Idrætshøjskolen i Aarhus	<ul style="list-style-type: none"> • Badminton-ungdomstræner, DGI • Basketball-ungdomstræner, DGI • Fitnessinstruktør (DGI og DIF) 80-100 timer • Fodboldtræner B1 og B2, Dansk Boldspil Union • Håndbold-ungdomstræner, Dansk Håndbold Forbund • Havkajak-instruktør, EPP, Dansk Kano og Kajak Forbund • Skiinstruktør, Danmarks Skiforbund • Volleytræner, basis-trænerkursus, Dansk Volleyball Forbund • Bassinlivredder, Dansk Svømmeunion
ISI Idrætshøjskole	<ul style="list-style-type: none"> • Håndboldtræner, grunduddannelse, Dansk Håndbold Forbund • Fodboldtræner, grunduddannelse, Dansk Boldspil Union • Foreningsfitnessinstruktør, DIF og DGI
Nordjyllands Idrætshøjskole	<ul style="list-style-type: none"> • Fitnessinstruktør, DGI og DIF • Løbeinstruktør, DGI
Oure Højskole	<ul style="list-style-type: none"> • Havkajak EPP1, 2 og 3, Dansk Kano og Kajak Forbund • Klatrevæg-instruktør, Dansk Klatre Forbund

	<ul style="list-style-type: none"> • Adventure: Diplomtræneruddannelse, DIF • Kitesurfing-instruktør, Dansk Sejlunion • Fodboldtræner, grundkurser op til B-licens + diplomtræner, Dansk Boldspil Union • Søfartsstyrelsens duelighedsbevis, Dansk Sejlunion • Yachtskipper af 3. grad, Søfartsstyrelsen, Dansk Sejlunion • Skiinstruktør BSI (1 og 2), PSI (1, 2 og 3), Dansk Skiforbund • Fodbolddommerkursus, Dansk Boldspil Union • Håndboldtræner, til og med divisionsmodulerne + diplomtræner, Dansk Håndbold Forbund. • Fitnessinstruktør, DGI og DIF
Vejle Idrætshøjskole	<ul style="list-style-type: none"> • Fodbold: C-trænerkursus, Dansk Boldspil Union • Fitness: Foreningsfitness-instruktør, DGI og DIF • Indoor cykling-instruktør, DGI • Crossgym-instruktør, DGI • Aerobic-instruktør, DGI • Step-instruktør, DGI • Mountainbike-instruktør, DGI • Havkajak: EPP1 og EPP2, Dansk Kano og Kajak Forbund • Træklatrings- og vægklatringsinstruktør, Dansk Klatre Forbund • Bassinprøve, Dansk Svømmeunion
Aalborg Sportshøjskole	<ul style="list-style-type: none"> • Fitness, personlig træner, DIF træner 2, Danmarks Gymnastik Forbund • Fitnessholdtræner: DIF træner 2, Danmarks Gymnastik Forbund • Fitnessstræner: DIF Diplomtræner, Danmarks Gymnastik Forbund • Ridning: Træner 1, træner 2 og diplomtræner, Dansk Ride Forbund • Skiinstruktør, klubinstruktør, BSI 1, Danmarks Skiforbund • Bodytoning: DIF træner 1, Danmarks Gymnastik Forbund • Holdcykling: DIF træner 1, Danmarks Gymnastik Forbund • Håndbold børnetræneruddannelse, Dansk Håndbold Forbund • Klatring: DIF Træner 2, Dansk Klatre Forbund • Vægklatreinstruktør, niveau I-1, I-2 eller I-3, Dansk Klatre Forbund • Styrketræning: DIF træner 2 + diplomtræner, Dansk Vægtløftnings-Forbund og Dansk Styrkeløft Forbund • Teambuilding: DIF træner 2 • Riders Fitness: DIF træner 2, Dansk Ride Forbund • Håndbold: DIF diplomtræner + divisionstræner, Dansk Håndbold Forbund

	<ul style="list-style-type: none">• Havkajakinstruktør: EPP2 + DKF instruktør, Dansk Kano og Kajak Forbund• Mountainbike: DGI Modul 1 Basisinstruktør• Kanoinstruktør: EPP2 + DKF instruktør 1, Dansk Kano og Kajak Forbund• Windsurfing: Instruktør 1, Dansk Sejlunion SUP instruktør, Dansk Sejlunion• Coaching 1-uddannelsen, DIF• DGI Løbeskole
--	--

